

EVALUATION OF DIGITAL LITERACY IN CLASSROOM TEACHERS

Şehriban KOL* Emin BATIHAN** Ümit KELEŞ*** Barış DENK**** Güneş DEMİR*****

*Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, sehribanyurgun@hotmail.com

** Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, Müdür yardımcısı, emnbthn.1@gmail.com

***Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, Müdür Yardımcısı, keleso47@hotmail.com

****Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, Müdür Yardımcısı, vejdiportakal@gmail.com

***** Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, Müdür Yardımcısı, gunesdemir.47@hotmail.com

Received Date: 02.09.2022

Revised Date: 29.10.2022

Accepted Date:03.11.2022

Copyright © 2022 Şehriban KOL, Emin BATIHAN, Ümit KELEŞ, Barış DENK, Güneş DEMİR. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

It is only possible with education to raise people who will carry the society forward and who are suitable for their age. Acquiring digital literacy skills and using them in the educational environment will make education more effective and contemporary. The aim of this research is to determine the digital literacy proficiency perceptions of classroom teachers working in Istanbul for the 2022-2023 academic year and to examine them comparatively according to demographic characteristics. In the study, the 5-point Likert-type digital literacy scale developed by Sulak (2019) consists of three sub-dimensions (instructional technologies, information and communication, technique) and 44 items. As a result of Kolmogorov-Smirnov test, normal distribution was not obtained, non-parametric methods were used in the analyses. As a result of group differences analysis, the digital literacy levels of male teachers, teachers aged 20-35, teachers with 1-10 years of seniority and spending more than 6 hours on the Internet were found to be significantly higher than other groups. Based on this result, it is recommended to provide trainings and professional support to improve the digital attitude of teachers who are women, age 40 and over, and have more than 10 years of professional seniority.

Keywords: Digital literacy, classroom teachers, statistical analysis

SINIF ÖĞRETMELERİNDE DİJİTAL OKURYAZARLIĞIN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Toplumu ileriye taşıyacak, çağına uygun insan yetiştirmek ancak eğitimle mümkündür. Dijital okuryazarlık becerilerinin kazanılması ve eğitim ortamında kullanılması, eğitimi daha etkili ve çağdaş hale getirecektir. Bu araştırmanın amacı, 2022-2023 eğitim-öğretim dönemi için, İstanbul'da görev yapan sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yeterlilik algılarını belirlemek ve demografik özelliklere göre karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışmada, Sulak (2019) tarafından geliştirilen 5'li likert tipi dijital okuryazarlık ölçeği üç alt boyut (öğretim teknolojileri, bilgi ve iletişim, teknik) ve 44 maddeden oluşmaktadır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda normal dağılım sağlanmadığı için analizlerde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılığı analizleri sonucunda, erkek öğretmenlerin, 20-35 yaşındaki öğretmenlerin, 1-10 yıl kıdemli olan ve internette 6 saat üzeri zaman geçiren öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyi diğer gruplara göre anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Bu sonuçtan hareketle, kadın, yaşı 40 ve üzeri, mesleki kıdemi 10 yıldan fazla olan öğretmenlerin dijital tutumunun geliştirilmesi için eğitimler ve mesleki destek sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital okuryazarlık, sınıf öğretmenleri, istatistik analiz

1. GİRİŞ

Ülkeler, vatandaşlarına modern ve mutlu bir yaşam sunabilmenin tek yolunun, çağa ayak uydurmak, değişen ve gelişen bilgilere sürekli başvurmak olduğunun farkına varmaktadır. Bilimsel ve teknolojik ilerleme, sosyal ve ekonomik gelişme gibi birçok alanda başarı ancak bilginin bulunması ve kullanılmasıyla mümkündür. Çağdaş ülkeler sıralamasında yer almak ancak dünyadaki mevcut bilgi birikimine ayak uydurmakla mümkündür. Bilginin topluma kazandırılması, bilginin etkin kullanılması ve yayılmasının sağlanması eğitim ile mümkündür. (Keskin, Küçük, 2021: 131).

"Okuryazar" terimi genellikle okuryazar olan insanlar için kullanılır. Yaşam boyunca tutarlı bir şekilde uygulanan okuryazarlık uygulamalarına okuryazarlık denilmektedir. Okuma yazma bilen insanların günlük yaşamda karşılaştıkları olay, olgu ve kavramlar hakkında gerekli değerlendirmeleri yapmaları ve kendilerini geliştirmeleri gerektiğine inanılmaktadır. (Yılmaz, 1989: 49). Geleneksel yapı ile yeni yapının birlikte değerlendirilmeye çalışıldığı bu uzun süreç ele alınmaktadır. Güncel bilgileri almak kadar güncel olayları takip etmenin de önemli olduğu gözlemlenmiştir. Okuryazarlık kavramı, önceden alınan bilgilerle yeni alınan bilgiler arasında bağlantı kurulmasında ve bunlardan yeni sonuçlar elde edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplum sürekli değişip dönüştüğü için okuryazarlık kavramı yeni işlevler üstlenmiştir (Önal, 2010: 104-105). Teknolojinin her geçen gün hızla değişmesi, insanların bu doğrultuda kazanması gereken becerilerde de farklılaşmaya neden olmaktadır. Dolayısıyla bu sonuç, insanların teknolojiyi yakından ve sürekli takip etmelerini gerektirmektedir (Yontar, 2019: 816).

Aksu Bektaş ve Alver (2020)'in "*Dijital okuryazarlığı Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları ile Öğretmen ve Öğretmen Adayı Görüşlerinin Değerlendirilmesi*" adlı çalışmalarında Türkoğlu'nun (2010) araştırmasına dayanarak, dijital teknolojilerin süreç içinde gelişip yenilediği ve günlük yaşamda daha belirgin bir şekilde yer aldığı, tüm dünyanın teknoloji konusunda ortak bir kültür oluşturmasını sağladığı belirtilmektedir. Alışkanlıkların toplamı olarak kabul edilen; Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesinin dünyanın teknolojik bir dünya haline gelmesinde büyük etkisi olduğu dile getirilmektedir. İnternetin ortaya çıkmasıyla birlikte dijitalleşme her konuda yerini almış ve dijital kültür bilginin egemen olduğu toplumlarda vazgeçilmez bir yapı oluşturmuştur. (Keskin, Küçük, 2021: 131).

Yontar'da (2019) dijital okuryazarlığın tanımları, dijital kaynaklardan bilgiye ulaşmak, bu kaynaklardan elde edilen bilgileri mevcut bilgilerle karşılaştırarak yorumlamak ve farklı şekillerde değerlendirmek olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda dijital okuryazarlık, dijital kavramlara hakim olan, bu kavramları ve dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanan ve dijital uygulamaları doğru uygulayan kişilerle ilgilidir.

Ocak ve Karakush (2019), dijital okuryazarlık kavramını dijital araç ve yazılımların kullanımını ifade etmenin yanlış olduğunu belirtmişlerdir. Dijital okuryazarlık, karmaşık bilişsel, sosyolojik ve duygusal becerileri içerir. Alana özgü yetkinliklerin kazanılması, kişilerin dijital ortamda rahat çalışabilmelerini sağlayan niteliklerin kazanılması ile mümkündür. Dijital okuryazarlık etkinlikleri, grafik ekranlarda yönergeleri okuma, o ortamda anlamlı içerik zenginliği oluşturma, dijital ortamda karşılaşılan bilgilerin kalitesini ve geçerliliğini değerlendirme gibi etkinlikleri içermektedir.

İnternet, bilgiye erişmenin yanı sıra çeşitli amaçlar için de yaygın olarak kullanılmaktadır. Alışveriş, boş zaman, haber ve ajanda gibi birçok sosyal aktiviteye internet üzerinden ulaşılmaktadır. İnternetin bu yoğun kullanımı, İnternetin güvenilirliği hakkında birçok soruyu gündeme getirmektedir. Ortaya çıkan bu sorunları incelerken, bireylere yönelik korumacı tutumların internete karşı savunmasız olduğu belirtilmelidir. Korumacı tutumlardan kaynaklanan kırılabilirlik sonucunda gençlerin internet ortamına karşı genel bir önyargıya sahip olacakları ve olumsuz değerlendirmelerin hakim olduğu bir sürece tanık olacakları göz önünde

bulundurulmalıdır. Bu savunmacı tavırdan uzaklaşarak insanların bu konuda kendi düşüncelerinin olmasını sağlamaya, internet kullanımını tüm yönleriyle araştırıp sorgulamaya, olumlu ve olumsuz yanlarını dikkate alarak gerekli değerlendirmeleri yapmaya odaklanmak gerekmektedir. ve çeşitli yorumlar getirmektedir. Bu sayede kişi, hayatın merkezinde yer alan interneti doğru ve etkin bir şekilde kullanabilir, internet içeriği üretebilecek bilgi ve beceriye sahip olabilir. Bu yaklaşım ışığında dijital okuryazarlık kavramının değerlendirilmesi gerekmektedir. (Karabacak ve Sezgin, 2019: 325). Dijital okuryazarlığın en önemli kazanımlarından biri olan internetin güvenli kullanımı, bilginin doğru seçilmesi, bilginin internet üzerinden hızla yayılması, yanıltıcı sonuçlar gibi durumlardan etkilenmemesini sağlamaktadır. Dolayısıyla dijital okuryazarlıktaki bu artış dikkate alınmalı ve insanlara bu kazanımlar kazandırılmalıdır. Aynı zamanda dijital okuryazarlık bu ortamda bilgi üretme sürecini kolaylaştıracaktır. (Hamutoğlu vd., 2017: 411). Zaman içinde değişen koşullar sonrasında teknolojinin hayatımızın her alanına girmesiyle dijital okuryazarlık, eğitimin her aşamasında eğitime entegre edilmeli ve süreç sağlıklı bir şekilde yaşanmalıdır. Bu sürecin sağlanması çağın gereği olarak tüm toplumlar için bir zorunluluk haline gelmiştir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de dijital okuryazarlığın eğitim alanına dahil edilmesiyle bu konu üzerinde durulmuştur. (Karabacak ve Sezgin, 2019: 326).

Karabacak ve Sezgin (2019) tarafından yapılan bir araştırma, Gilster'ın (1997) dijital okuryazarlığı, bir bilgisayar aracılığıyla sunulduğunda birçok kaynaktan birden fazla formatta gelen bilgileri anlama ve kullanma becerisi olarak tanımladığını belirtmektedir. Böylece dijital okuryazarlık kavramı basit ifadesinin ötesine geçerek araştırma sırasında elde edilen verileri yaşamda kullanabilme becerisi olarak değerlendirilmektedir. Bir yetenek olarak görülen okuryazarlık kavramı, dijital okuryazarlık kavramıyla birlikte pek çok farklı yeterliliği içeren bir çerçeveye evrilmiştir. Şu anda yetkinliklerin geliştirilmesine yönelik eğitim programlarına büyük bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Özellikle eğitim alanında, kişilerin dijital okuryazarlık alanında yetkinliğini artıracak faaliyetler planlanmalı ve bu süreç adına yapılacak girişimler her düzeyde gerçekleştirilmelidir.

Bir yetenek olarak görülen okuryazarlık kavramı, dijital okuryazarlık kavramıyla birlikte pek çok farklı yeterliliği içeren bir çerçeveye evrilmiştir. Şu anda yetkinliklerin geliştirilmesine yönelik eğitim programlarına büyük bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Özellikle eğitim alanında, kişilerin dijital okuryazarlık alanında yetkinliğini artıracak faaliyetler planlanmalı ve bu süreç adına yapılacak girişimler her düzeyde gerçekleştirilmelidir.

Teknoloji alanındaki hızlı değişimler sonucunda insanların teknoloji alanında kazanması gereken yetkinlikler de günden güne değişmektedir. Bu, teknolojiye dikkatli ve hassas bir şekilde bağlı kalmayı gerektirir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgiye erişim kolaylaşsa da bu konuda birçok beceriye sahip olunması zorunlu hale gelmiştir. Bu da eğitimin çağın koşullarına göre sık sık gözden geçirilmesini ve geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Öğrenme ve öğretme ortamı buna göre tasarlanmalıdır. (Yontar, 2019: 816).

Ocak ve Karakuş (2019) çalışmaları sırasında edindikleri bilgilere göre geleneksel eğitim ortamı ve geleneksel materyallerin yanı sıra dijital okuryazarlık becerilerini artıracak sınıf içi uygulamaların sınıfı ve dersi daha etkili ve verimli hale getireceğini belirtti. Bir öğrenci için ilginç bir yer. Dijital okuryazarlık eğitimin her kademesinde yer almalı ve eğitim ortamında etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Böylece çalışma, sürekli gelişen dünyada rol oynayan insanların dijital okuryazarlık becerilerinin faydalarını iş ve özel yaşamlarında önümüzdeki yıllarda göreceklerini ve daha başarılı olacaklarını savunuyor.

Çağımızda bilginin büyük bir güç olması, bilgiye ulaşabilen ve onu doğru kullanabilen, üretim odaklı insanlara olan ihtiyacı artırmıştır. Böylece eğitim sistemleri insanları eğitmek için değişiklikler yapmaya başladı. Şu anda eğitim ortamının bilgiye ulaşılabilen bir alan olması ve programların gerekli işlevleri taşıması çok önemlidir. Öğrenci bu imkanları en doğru ve bilinçli

şekilde kullanılmalıdır. Öğretmenin bu konuda öğrenciye rehberlik edebilmesi ve gerekli donanıma sahip olması da önemlidir. Öğretmen bilgiyi sunabilmeli, bunun yerine öğrencinin bilgiye erişmenin yollarını keşfetmesine izin vermelidir.

Öğrencilerin bilgiye ulaşmasını ve öğrenmesini sağlamak, eğitim ortamını teknoloji ile desteklemek; Yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme gibi düşünme becerilerini aktif olarak geliştirebilmelidirler. Teknoloji ve eğitim süreçlerini başarılı bir şekilde entegre etmek kritik öneme sahiptir. İşin odak noktası olan öğretmenleri hazırlamak son derece önemlidir. Öğretmenlerin gerekli becerileri kazanmaları için hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve öğretmen adaylarının yetiştirildiği ortamlar bu becerileri kazandırabilecekleri şekilde düzenlenmelidir. Öğretmenler teknolojiyi yakından takip etmeli ve öğrencileri teknolojiyi en etkin şekilde kullanmaları için yönlendirmelidir. (Atav vd., 2006: 38-39).

Acar (2015), dijital araçların kullanımının çok küçük yaş gruplarıyla sınırlı olduğunu ve bunun teknolojinin doğru kullanımında bazı sorunlara yol açtığını, öğretmenlerin ve diğer aile bireylerinin bu noktanın farkında olarak çocukların doğru ve verimli bir ortam kurmasını sağlamaları gerektiğini belirtmiştir. Bu aşamada dijital okuryazarlık kavramı oldukça önemlidir. Bu, insanların kişisel fayda sağlamanın yanı sıra kamu bilincini artırmaya katkıda bulunmalarına yardımcı olmalıdır. Öğretmen ve eğitimci adaylarının çağın gereklerine uygun olarak alanında üretici ve uygulayıcı olarak gelişmelerinin yanı sıra dijital okuryazar olmaları gerekmektedir. Başta Türkiye olmak üzere dünyanın birçok yerinde görüldüğü gibi çocukların çok küçük yaşlarda, okul çağına gelmeden internet teknolojisiyle tanışması, başta önlemler olmak üzere birbiriyle ilintili birçok konuyu gündeme getirmiştir. Gençlerin internette geçirdikleri süre dikkate alındığında bu konuda eğitim alanında harekete geçmenin gerekli ve kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde de başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili diğer kurumların internet kullanımına yönelik bilinçli bir tutum ortaya koyma çabalarını yoğunlaştırmayı amaçlayan dijital okuryazarlık çalışmaları dikkat çekmektedir. (Karabacak ve Sezgin, 2019: 331).

2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, okulların teknolojik altyapısını geliştirerek, öğrenci ve öğretmenlerin teknolojiye uyumunu sağlayarak öğrenme süreçlerine olumlu katkı sağlamak amacıyla temel yetkinliklerin kazanılması amacıyla Teknolojiyi Güçlendirme ve Geliştirme Hareketi'ni (FATİH) başlatmıştır. ve teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirmek. Böylece MEB 2018 programlarında yer alan dijital yeterlik, 2015 yılında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) yayınlandıktan sonra öne çıkmıştır. Müfredat dijital yeterlilikleri içerir. Ancak öğretmen ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin durumu tam olarak bilinmemektedir. Karakuş ve Ocak (2019), günümüz ortamında eğitim verecek öğretmen ve öğretmen adaylarının, gelecek nesillere etkili eğitim verebilmek için dijital okuryazar ve teknoloji bilgisine sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Dijital okuryazarı olan kişilerin değişen teknolojilere uyum sağlamaları beklenmektedir. Günümüzde bu becerilere sahip kişiler, bu becerileri yaşamlarında daha etkin kullanmalarını sağlayacak ve yaşamlarının birçok alanında olumlu katkılar sağlayacaktır. Hayatımızda önemli yeri olan ve zaman içinde önemi giderek artacak teknolojilerde gerekli eğitimler verilerek ülkenin geleceği için önemli adımlar atılabilir. Eğitim alanında bu doğrultuda yapılması gereken değişiklik ve yeniliklerin iyi planlanması gerekmektedir. FATİH (Technology Empowerment and Enhancement) projesinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda teknoloji ve eğitimin bütünleştirilmesine yönelik olarak hayata geçirilmesi önemli bir adım olmakla birlikte, yapılan araştırmalar projenin etkin kullanımında eksiklikler olduğunu göstermektedir. Projenin başarısında öğretmenler, öğretmen adayları ve öğrenciler önemli rol oynamaktadır. Bu aşamada öğretmenlerin, geleceğin öğretmenlerinin ve öğrencilerinin dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle gerekli

müfredatın düzenlenmesi ve öğretmenlerin teknoloji konusunda doğru örnek olarak öğrencilere rehberlik etmesinin sağlanması esastır. (Üstündağ vd., 2017: 21).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dijital Okuryazarlık

Okuryazarlık kavramı ile ilgili birçok tanım yer almaktadır. Türk Dil Kurulu sözlüğünde “Okuryazar olma durumu” olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin gerekli bilgiyi kullanmayı bilmeleri, sosyal birikimlerinden yararlanmaları ve etkin değişimler meydana getirmeleri okuryazarlıkla olabilmektedir. Okuryazarlık kavramı devamlı olarak yenilenmekte ve durağan bir anlamı bulunmamaktadır. Çağımızda teknolojiye yaşanan sürekli gelişmelerin ve değişimlerin okuryazarlık kavramını da etkilediği ve okuryazarlığın çeşitlendiği görülmektedir. Teknolojiye yaşanan gelişmelerle yirminci yüzyılın sonlarına doğru yeni okuryazarlık türleri oluşmuştur (Korkmaz, 2020: 14).

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber, dijital teknolojik araçlarda gelişim göstermekte ve bu araçların kullanımı yaygınlaşmaktadır. İnsan hayatının her alanında dijital teknolojik araçlar ile karşılaşmaktadır. Teknolojiye yaşanan değişimler ile oluşan bilgi toplumunda, fertlerin dijital ortama ilgili sorunları çözebilmeleri için gerekli bilişsel becerilere sahip olabilmeleri beklenir (Boyacı, 2019: 14).

Dijital okuryazarlık kişilerin iletişim teknolojilerini öğrenmede etkin olabilmelerini, bireysel gelişimine katkı sunmasını, yaşamının herhangi bir zamanında sorunları çözmesini, sosyal üretime arka çıkacak biçiminde teknoloji kullanımının yasal, ahlaki ve güvenli olma boyutlarının yeterli olması olarak tanımlanmaktadır (Öçal, 2017: 16).

Sınıfsal farklılıklara karşı çıkan bilgi toplumunda dijital okuryazarlığa farklı görevler yüklenmiştir. Rantala ve Suoranta (2008), dijital okuryazarlık kavramına başka bir pencereden bakarak; insanlığın gelişme ve kalkınma tarihinin son başarısı olarak kendisini temsil ettiğini, kamusal alanda cazip bir imaja sahip olduğunu söylemektedir. Dijital okuryazarlık kişilerin iletişim teknolojilerini öğrenmede etkin olabilmelerini, bireysel gelişimine katkı sunmasını, yaşamının herhangi bir zamanında sorunları çözmesini, sosyal üretime arka çıkacak biçiminde teknoloji kullanımının yasal, ahlaki ve güvenli olma boyutlarının yeterli olması olarak tanımlanmaktadır (Öçal, 2017: 22).

Günümüzde bilgi ve iletişim gibi teknolojilerin bu kadar hızlı gelişmesi bireysel ve toplumsal yaşamda önemli değişimlere yol açmıştır. Bireysel ve toplumsal yaşamdaki değişimler, çeşitli davranış alışkanlıklarının ve kalıplarının ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Çağın gereklerine uygun olarak, yeni yaşam tarzının davranış özelliklerini sergileyerek modern dünyada yaşamaya çalışmaktadır. Modern dünyamız artık benzersiz bir eşit ve açık bilgi paylaşımı ve toplu fırsat sistemine sahiptir. Bu bağlamda dijital teknoloji sayesinde çoğu insan canlı bağlantı kullanarak her an dünyaya bağlanabilmektedir. Bu alanda ortaya çıkan dijital okuryazarlık kavramı; Medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı gibi birbiriyle ilişkili kavramlar ortaya çıkmaktadır. Teknolojinin bu gelişimi okuryazarlık kavram ve türlerinin yaygınlaşmasına ve bunun sonucunda okuryazarlığın birbirini tamamlayan yeni kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kavramlardan en önemlilerinden biri de dijital okuryazarlık kavramıdır. (Sağ, 2021: 14-15).

Dijital okuryazarlık, çevrimiçi yetkinliklerimizi, deneyimlerimizi ve nasıl hakim olabileceğimizi içerir. Ancak bu yetkinlikler sadece tuş vuruşlarıyla ilgili değil, sadece teknik değil, fikir sahibi olmayı da içeriyor. Dijital okuryazarlık, insanların teknolojiyi doğru ve güvenli bir şekilde kullanmasını sağlamak olarak tanımlanmaktadır. (Boyacı, 2019: 15).

Dijital okuryazarlık kavramını yalnızca sosyal ağların kullanımı veya internette gezinme olarak tanımlamak mümkün değildir. Dijital okuryazarlık kavramı, dijital teknolojileri ve interneti doğru kullanmayı, kullanımlarında ortaya çıkan sorunları anlamayı ve bu sorunların doğru çözümünü içeren, bireylere özgü önemli bir beceri olarak tanımlanabilir. Dijital okuryazarlık, yalnızca dijital bir cihazla çalışma veya yazılım kullanma becerisi değildir. Aynı zamanda dijital ortamda etkin bir şekilde çalışabilmek için gerekli olan bilişsel, duyuşsal,

psikomotor ve sosyolojik becerilerin varlığını da gerektirir. Bu becerilere örnek olarak bir kullanıcı arayüzündeki grafikleri okuma, yeni ve anlamlı dijital içerik oluşturmak için mevcut grafikleri kullanma, İnternette bilgi arama ve bilgiye erişme, alınan bilgilerin kalitesini ve doğruluğunu değerlendirme ve geçerli siber yasalara uyma sayılabilir. (Kara, 2021: 18).

Dijital okuryazarlık becerisine sahip bireyler analiz, sentez, değerlendirme ve yeni ürün oluşturma adımlarını eksiksiz ve doğru bir şekilde gerçekleştirebilmelidir. Kişilerin dijital okuryazar olabilmesi için; dijital ortamda nasıl güvende olunacağına dair bilgi ve etkin iletişim becerilerine, dijital kaynakları yaratıcı bir şekilde kullanma becerisine ve içinde yaşadıkları sosyal toplumu anlamak için gerekli bilgiye sahip olmalıdırlar. Dijital okuryazarlık, Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında birçok dersin müfredatında bir beceri olarak yer alırken, bu derste sadece Anadolu Üniversitesi'nin “*Dijital Eğitim Ortamına Giriş*” ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin “*İnsan-Bilgisayar Etkileşimi*” dersleri yer almaktadır. Ders başlıkları öğretmen yetiştiren bölümler arasında farklılık göstermekle birlikte, dijital okuryazarlık becerisi kazanmış öğretmen adaylarının eğitim bölümlerinde yetiştirilmeleri gerekmektedir. (Korkmaz, 2020: 18).

Dijital okuryazarlık, bilgisayar programlarını kullanma yeteneğinden daha fazlasıdır, bir düşünme biçimidir. Bu, bilgisayar programı kullanmak yerine okuyarak verilerin nasıl değerlendirileceği konusunda internette veri almak ve ilişkiler kurarak teknolojiyi doğru kullanmaktır. Bilgisayarın dijital çoğaltma işlevi, öğrencilere yeni bir yaratıcılık duygusu sunar. Bu bağlamda, dijital okuryazar öğrencilerin yeni, oldukça detaylı ve esnek bir düşünme biçimi kullanmaları gerekmektedir. (Boyacı, 2019: 15).

İnsanların yeni teknolojilere adaptasyonu, dijital okuryazarlıkları için önemli bir kriter olarak görülse de, herhangi bir problemle karşılaşan insanların problemi çözmek ve değerlendirmek için ihtiyaç duyduğu bilgilere kolayca ulaşabilmesine daha fazla önem verilmektedir. İnsanların dijital teknolojileri güvenle kullanabilmeleri, bilgiye ulaşım bilgi paylaşabilmeleri ve çağın yenilikleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. (Boyacı, 2019: 16).

Dijital okuryazarlık türleri, foto-görsel, yeniden üretim, bilgi, gezinme ve sosyo-duygusal okuryazarlık olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır. Bu türler, dijital okuryazarlık kavramının tamamını oluşturur. Foto-görsel okuryazarlık, bir kişinin dijital araçlar aracılığıyla edindiği bilgileri uygun şekilde kullanma becerisidir. Görsel bilgileri anlama becerisine dayanır. Üreme okuryazarlığı dijital ortamdaki bilgileri yeniden düşünerek ve kişinin dijital ortamdan aldığı bilgileri anlamlandırarak yeni bilgiler oluşturur. Navigasyon okuryazarlığı, çeşitli kaynaklardan gelen bilgileri anlama ve kullanma becerisini içerir. Bilgi okuryazarlığı, farklı kaynaklardan elde edilen bilgi parçalarını birleştirerek bütünleştirme ve kullanma becerisini içerir. Sosyal-duygusal okuryazarlık, bir kişinin dijital bilgilere karşı tutumu ile açıklanabilir. (Boyacı, 2019: 16).

Kısaca dijital okuryazarlık en genel anlamıyla insanların çeşitli dijital araçları (televizyon, bilgisayar, cep telefonu vb.) dijital okuryazarlık kavramını oluşturan unsurlar, dijital ürünleri kullanmaktan çok daha fazlasıdır. Dijital okuryazarlık kavramına ilişkin tanımların ortak noktası olarak dijital ürünleri kullanma becerisi ve bilgisine özel önem verilmektedir. Bilginin dijital okuryazarlık becerisine sahip bir kişi tarafından sentezlenerek yeni fikir ve görüşlerin oluşturulmasına zemin oluşturulması gündeme gelmektedir. Ancak dijital okuryazarlığın sosyolojik ve duygusal yönleri, dijital okuryazarlık kavramının aslında bir yaşam biçimi olduğunu göstermektedir. (Öztürk, 2020, 27).

Dijital teknolojiler ile yazma ve okuma becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında iki yönlü bir ilişki vardır. Bunlardan ilki, bireylerin dijital ortamlarda karşılaştıkları bazı komutları yani talimat, işaret ve görselleri doğru yorumlayarak dijital araç ve gereçleri etkin bir şekilde

kullanabilmesidir. Diğeri ise bireylerin oluşturdukları görsel ve yazılı materyalleri işlevsel ve düzenli bir şekilde paylaşmalarını içermektedir. (Özbay ve Özdemir, 2014, 32).

Tüm bu tanım, amaç ve ifadelerden de anlaşılacağı üzere dijital okuryazarlık, insanların dijital araçları tanımlama, erişme, etkin bir şekilde kullanma ve ayrıca bu dijital araçları entegre etme, bilgiyi yönetme, analiz etme, sentezleme, yeni bilgiler oluşturmak, bireyin toplumla etkileşimini değerlendirmek. Çevre ve toplumla iletişimin tüm aşamalarını kapsar, sosyalliği mümkün kılmaktadır..

2.2. Türkiye’de Öğretmen Eğitiminde Dijital Okuryazarlık

Türkiye’de dijital okuryazarlık anketlerinin sayısı her geçen gün artarken, ankette kullanılan ölçeklerin genel hatları yukarıda verilmiştir. Mevcut dijital okuryazarlık ölçeği çalışmalarının tasarım süreçlerindeki eksiklikler ve faktör analizinde belirlenen unsurlar ile faktörler arasında anlamsal bütünlüğün sağlanamaması nedeniyle modern ve özgün bir dijital okuryazarlık ölçeğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda ölçekleme süreçlerine uygun modern bir dijital okuryazarlık ölçeği geliştirilmesi hedeflenmektedir. (Bayrakçı, 2020: 43).

Türkiye’deki birçok dijital okuryazarlık çalışması, öğretmen eğitiminde dijital okuryazarlık becerisinin kazandırılmasının önemini vurgulasa da, bu tür bir eğitimin öğretmenlere ve öğretmen adaylarına verildiğini söylemek son derece zordur. (Bayrakçı, 2020: 43).

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi dijital okuryazarlık düzeylerine ilişkin göstergeler içermesine ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın güncellenen müfredatı öğrencilere dijital okuryazarlık becerisi kazandırmayı amaçlasa da, öğretmenlerin ve Adayların öğretmenlere bu konuda nitelikli bir eğitim ve geliştirme hizmeti sunulmamaktadır. Ayrıca Türkiye’de ortaokul düzeyinde seçmeli dijital okuryazarlık dersi olmasına rağmen dijital okuryazarlık öğretmeni yetiştiren bir eğitim kurumu bulunmamaktadır. Bu dersi verecek öğretmenlere çok sınırlı düzeyde mesleki gelişim sağlanmıştır.

Bu eğitimlerden ilki, Dijital okuryazarlığı dersinin pilot uygulaması sürecinde gerçekleşmiştir. 7-10 Eylül 2006 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen “*Eğiticilerin Eğitimi*” programında, dersin pilot uygulamasının yapılacağı Adana, Ankara, Erzurum, İstanbul ve İzmir illerinden bu dersi verecek 20 sosyal bilgiler öğretmeni hizmet içi eğitime alınmıştır (Önal, 2007). Yapılan ikinci hizmet içi eğitim programı, 2015 yılında Antalya’da “*Dijital okuryazarlığı Dersi Yüz Yüze Hizmet İçi Eğitim Programı*” adıyla gerçekleştirilmiştir. Bu programda “*Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Dijital okuryazarlığı Öğretim Materyali*”nin yazarları tarafından, 81 ilden gelen 81 öğretmene Dijital okuryazarlığı eğitimi verilmiştir. Beş günlük bu program dijital okuryazarlık kursunun felsefesini ve amacını, çocukların çevrim içi güvenliğini, eğlence aracı olarak medyayı, bilgi kaynağı olarak medyayı, katılım aracı olarak medyayı, çocuklarda uygulanabilecek yöntem ve teknikleri içermektedir. Eğitim dijital okuryazarlık dersi, dijital okuryazarlık dersinin diğer derslerle bağlantısı, eğitim etkinliklerinden örnekler, planlama ve uygulamayı içerir. (Erdem, 2018: 42).

Bu konudaki bir diğer uygulama da 2014 yılında dijital okuryazarlık eğitimi verecek okullarda görev yapan öğretmenler için uzaktan eğitim yoluyla ileri düzey eğitim kurslarının düzenlenmesidir. 1-12 Eylül 2014 tarihleri arasında öğretmenlerin hazırlanan web sitesine erişmeleri, sesli slaytları izlemeleri ve değerlendirme sorularını yanıtlamaları istenmiştir. Dijital Okuryazarlık giriş kursunu başarıyla tamamlayan öğretmenler e-sertifika almaya hak kazandı. (Erdem, 2018: 43).

Son olarak TÜBİTAK4005 “*Geleceğin Okuryazarlığı İçin Öğretmen Eğitimi*” projesi kapsamında 16-21 Ocak 2017 tarihleri arasında Konya’da dijital okuryazarlık kursunu tamamlayanlarla birlikte toplam 96 öğretmene dijital okuryazarlık eğitimi verilmiştir. (Erdem, 2018: 43).

2.3. Dijital Okuryazarlıkla Sosyal Bilgilerin İlişkilendirilmesi

En genel tanımıyla dijital okuryazarlık, kişilerin cep telefonu, bilgisayar, televizyon vb dijital ortamları okuyup yazmaları durumudur (Maden, Maden ve Banaz, 2018: 686). Dijital araçlardan okuma ve yazma olarak tanımlanabilecek dijital okuryazarlık, uzaktan eğitim faaliyetlerinin hızlanması ile birlikte önemini giderek arttırmıştır. Her geçen gün gelişen dünya da dijital okuryazar olmak, önemli bir gerekliliktir (Aydoğdu, 2022: 28).

Modern eğitim anlayışı ile gelişmiş ülkelerde yetişen bireylerin yeniliklere açık, üretken, eleştirel düşünebilen, olaylara farklı açılardan bakabilen, aktif, özgüven sahibi, iletişimi güçlü bireyler olduğu fark edilir. Bu anlayış Sosyal bilgiler öğretim programı teknoloji teması çerçevesinde yeniden yapılandırılmıştır. (Gürkan, 2009: 17). Bu doğrultuda programda yer alan bilim ve teknoloji yeterliliklerinin kazandırılması noktasında programa yeni bir beceri eklenmiştir. Son yıllarda ön plana çıkan ve sosyal bilgiler öğretim programında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) ile uyumlu olarak öğrencilere kazandırılması amaçlanan bu beceri dijital okuryazarlık becerisidir. (Aydoğdu, 2022: 28).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılmaya çalışıldığı bir çalışma alanı olan “*Bilim, Teknoloji ve Toplum*” ve “*Öğrencilerden; bilimsel düşünmenin (yenilikçi ve eleştirel düşünme) bilim ve teknolojinin gelişiminin temeli olduğu; Bilim ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini anlamaları ve bilgiyi elde etmek için teknolojiyi kullanma becerisini kazanmaları beklenmektedir. Öte yandan teknolojinin günlük yaşamla nasıl bir ilişkisi olduğunu inceleyerek bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışıyor, bilimsel çalışmaların hukuken korunmasını sağlamaktadır*” Sosyal bilgiler öğretim programında, yaşama yakınlık ilkesi gereğince müfredat konularının günlük hayatta nasıl oluş sergilediği uygulamalı olarak işlenmelidir, önerisi vardır. Bu öneri gereği sosyal bilgiler içerisindeki konuların hepsinde transfer edilebilen bilgiler bulunmamakla birlikte uygulama olanağının eksik kalması sosyal bilgileri toplumdan uzaklaştırmaktadır. Bu sebeple sosyal bilgiler dersindeki bu konular için dijital uygulama platformlarından faydalanılmalıdır (Turan ve Karasu Avcı, 2018).

3. İSTATİSTİK ANALİZ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerini farklı açılardan belirlemeyi amaçlamaktadır. Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete, yaşa, iş deneyimine, eğitim durumu ve günde internette geçirdiği zamana göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. İnsan hayatında bu kadar önemli bir yer edinmiş olan dijital kaynaklar, insanların dikkatli ve bilinçli yaklaşması gereken bir yapıdır. Dijital kaynakların çeşitli amaçlarla kullanılması sonucu ortaya çıkan her bilgi doğru kabul edilmemekte ve üzerinde durulması, eleştirilmesi ve sorgulanması gereken unsurları temsil etmektedir. Bu noktada kişilerin bilinçli olması ve doğru davranış sergilemesi gerekmektedir. Bu nedenle, Ulusoy (2018) çalışmasında öne sürdüğü gibi bu bilinçle eğitimler tarafından gerekli eğitimlerin verilmesi insanların dijital okuryazarlığının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Eğitimciler dijital okuryazarlık konusunda gerekli yeterliliklere sahipse yetiştirdikleri öğrenciler de bu yetkinliğe sahip olabilir. Bu çalışmanın öğretmenlerin dijital okuryazarlık becerilerinin mevcut durumu hakkında bilgi vermesi, konuyla ilgili çalışan kişi ve kuruluşların araştırmalarından faydalanması ve literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, İstanbul’da Anadolu yakası’nda eğitim veren ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise, sınıf öğretmenlerinde çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden 420 öğretmenden oluşmaktadır. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitim istatistik raporuna göre; İstanbul ili’nde erkek 11.556 ve kadın 33.294 toplamda 44.850 kişi sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Belirli anakütleden çekilecek örnek sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen tabloda 0.05

örnekleme hatası için $p=0.50$ ve $q=0.50$ için 381 kişi şeklinde saptanmıştır. Bu çalışmada, 420 sınıf öğretmeni ile analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 1. Örneklem Büyüklükleri Tablosu

Anakitle büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			±0.05 örnekleme hatası (d)			±0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
	100	92	87	90	80	71	77	49	38
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004)

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada sınanacak hipotezler şöyledir:

H1: Cinsiyet açısından dijital okuryazarlık anlamlı farklılık göstermektedir.

H2: Yaş açısından dijital okuryazarlık anlamlı farklılık göstermektedir.

H3: Eğitim Durumu açısından dijital okuryazarlık anlamlı farklılık göstermektedir.

H4: Mesleki Kıdem açısından dijital okuryazarlık anlamlı farklılık göstermektedir.

H5: İnternette geçirilen saat açısından dijital okuryazarlık anlamlı farklılık göstermektedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada kullanılan ölçekten elde edilen verilerin analizi IBM SPSS 27.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Birinci aşamada, anketin ilk bölümünü oluşturan demografik ve genel bilgilere ilişkin yüzde dağılımları sunulmaktadır. Ayrıca, ölçeklere yönelik cevapların ortalama cevap ve st.sapma değerleri sunulmuştur. Analizlerde kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi dağılımın normal olup olmamasına göre değişir. Bu nedenle, ölçek boyutlarına Kolmogorov-Simirnov ve Shapiro-Wilk normallik sınamaları yapılmıştır. Verilerin dağılımları normal dağılıma uymadığı için grup farklılıkları sınamasında her bir ikili grup için Mann-Whitney-U testi ve üçlü ve fazla grup için de Kruskal Wallis testleri yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkların kaynağını tespit edebilmek için ortalama sıra (mean rank) değerleri incelenmiştir.

3.5. Veri Toplama Aracı

Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Sulak (2019) çalışmasında geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan ölçek kullanılmıştır. Geliştirilen ölçek 5'li likert tipi bir ölçek olup üç faktör (öğretim teknolojileri, bilgi ve iletişim, teknik) ve 44 maddeden oluşmaktadır. Birinci faktörde toplam 18 madde yer alıp bu maddelerin faktör yükleri 0.367 ile 0.803; ikinci faktörde toplam 15 madde yer alıp bu maddelerin faktör yükleri 0.482 ile 0.675; üçüncü faktörde toplam 11 madde yer alıp bu maddelerin faktör yükleri 0.509 ile 0.742 arasında değiştiği belirtilmiştir. Birinci faktördeki Cronbach Alfa katsayısı 0.92; ikinci faktörün 0.90; üçüncü faktörün ise 0.91 olarak Sulak (2019) tarafından belirlenmiştir ve yüksek bir iç tutarlılık elde edilmiştir. Ölçeğin faktörleri öğretim teknolojileri, bilgi ve iletişim ve teknik olarak belirlenmiştir. Öğretim teknolojileri boyutu, eğitim ve öğretim sürecinde dijital teknolojilerden yararlanmayı ifade etmektedir. Bilgi ve iletişim boyutu, dijital ortamlarında iletişim kurmayı, sosyalleşmeyi ve

bilgiyi arayıp doğruluğunu kontrol edebilme ile ilgilidir. Teknik boyut ise, bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak için teknik becerilere sahip olmayı içermektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Anket çalışmasından elde edilen veriler için güvenilirlik testi olarak Cronbach Alpha, İkiye Bölme (split), Paralel, Mutlak Kesin Paralel (strict) testleri uygulanmıştır. Cronbach Alpha değerinin %70'in üzerinde olması, anket çalışmasının başarılı olduğunu ifade etmektedir. Kimi araştırmacılar tarafından ise %75 değerinin geçilmesi esas alınmaktadır. Diğer ölçütlerin de %70'in üzerinde olması, anketin iç tutarlılık gösterdiğini ve sonuçlara güvenilebileceğini ifade etmektedir. Bu çalışmada yapılan anketin güvenilirlik analizi sonuçları; Cronbach-Alpha = 0.890, Paralel = 0.892, Split = 0.890-0.894 ve Strict = 0.891 olarak belirlenmiştir.

Ankete katılan sınıf öğretmenlerinin %54.7'si kadın,%45.3'ü erkektir. Öğretmenlerin % 38.5'i 20-35 yaş, % 39.6'sı 36-45 yaş ve %21.9'u 46 ve üzeri yaş arasında olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin %19.8'i 1-10 yıl arası, %24.5'i 11-15 yıl arası, %29.2'si 16-20 yıl arası ve %26.5'i 20 yıl ve üzeri meslek kıdemine sahiptir. Öğretmenlerin %78.2'si lisans, %21.8'i lisansüstü eğitime sahiptir. Öğretmenlerin %35.5'i 1-3 saat, %36.3'ü 3-6 saat, %28.2'si 6 saat üzeri internette vakit geçirmektedir.

Tablo 2'de ölçeğin maddelerine verilen cevapların ortalama ve st sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Cevap Ortalamaları

Boyutlar	İfadeler	Ortalama cevap	St.spma
Öğretim Teknolojileri	8-Hesap tablosu programlarını (Excel, Calc gibi) kullanabilirim.	3,71	,512
	9-Video düzenleme programlarını (Moviemaker, Sony Vegas gibi) kullanabilirim.	3,72	,575
	10-Web tasarım programlarını (Fronpage, Dreamweaver gibi) kullanabilirim.	2,97	,645
	11-Fotoğraf/resim işleme teknolojilerini (Photoshop, Paint gibi) kullanabilirim.	3,65	,568
	12-MEB tarafından sağlanan teknolojileri (EBA, Vitamin gibi) kullanabilirim.	3,62	,598
	13-Sunu hazırlama/yapma araçlarını (Prezi, Slideshare gibi) kullanabilirim.	4,18	,670
	14-Bulut bilişim teknolojilerini (Dropbox, Google Drive gibi) kullanabilirim.	4,01	,537
	15-Ölçme ve değerlendirme araçlarını (Quizbean, Google Forms gibi) kullanabilirim.	4,05	,761
	16-Şema/grafik oluşturma teknolojilerini (Wordle, Wordart(Tagul), Draw.io gibi) kullanabilirim.	4,00	,709
	17-Sınıf içi ölçme ve değerlendirme teknolojilerini (Kahoot, Plickers gibi) kullanabilirim.	4,11	,604
	18-Beyin fırtınası ve grup çalışması yapmaya olanak veren teknolojileri (Coggle, Dropbox Paper gibi) kullanabilirim.	3,89	,737
	19-Etkileşimli öğrenme ortamı oluşturma teknolojilerini (Edpuzzle gibi) kullanabilirim.	4,02	,611
	20-İnternet sitesi oluşturma araçlarını (Weebly, Wix gibi) kullanabilirim.	3,45	,704
	21-E-portfolyo ve blog oluşturma araçlarını (Kidblog, Weebly gibi) kullanabilirim.	3,77	,658

	22-Animasyon araçlarını (Powtoon, Moovly, Brainpop gibi) kullanabilirim.	4,14	,624
	23-Dijital karikatür/dijital hikaye araçlarını (Toondoo gibi) kullanabilirim.	3,25	,763
	32-Arama motorları için AND, FILETYPE gibi filtreleme kodlarını kullanabilirim.	3,60	,577
	53-Bilgisayara Windows, Pardus gibi işletim sistemlerini kurabilirim (format atmak).	3,91	,912
Bilgi ve İletişim	1-Sosyal ağ araçlarını (Facebook, Twitter gibi) kullanabilirim.	3,98	,584
	2-Video sosyal ağları (Youtube, Vimeo gibi) kullanabilirim.	4,14	,592
	3-Anlık mesajlaşma teknolojilerini (Whatsapp, Line, Skype gibi) kullanabilirim.	4,01	,603
	4-E-posta gönderme/alma teknolojilerini (Gmail, Hotmail gibi) kullanabilirim.	4,08	,801
	5-İnternet tarayıcılarını (Chrome, Firefox gibi) kullanabilirim.	4,02	,573
	24-Arama motorlarını (Google, Yandex gibi) kullanabilirim.	3,39	,648
	25-Dijital teknolojiler ile film/dizi izleyebilirim.	3,53	,783
	26-Müzik dinleme teknolojilerini (Soundcloud, Fızy gibi) kullanabilirim.	3,68	,570
	27-Arama motorlarında bilgiyi aramak için anahtar kelimeler veya cümleler kullanabilirim.	4,14	,640
	28-Arama motorlarında ulaşılan bilginin doğru olup olmadığını değerlendirebilirim.	3,67	,813
	30-Dijital teknolojiler ile elde edilen bilgileri paylaşabilirim.	3,88	,620
	34-Okulun internet sitesine erişmek için internet sitesine bağlanabilirim.	4,30	,936
	37-İnternet üzerinden alışveriş yapabilirim.	3,76	,630
	38-İnternet üzerinde oyun oynayabilirim.	3,95	,664
	39-Dijital teknolojiler ile görüntülü konuşma yapabilirim.	3,54	,712
Teknik	6-Kelime işlemci programlarını (Word, Writer gibi) kullanabilirim.	3,78	,544
	7-Sunum yapma teknolojilerini (PowerPoint, Impress gibi) kullanabilirim.	3,90	,822
	43-Bilgisayara yazıcı bağlantısı yapabilirim.	3,65	,653
	45-Bilgisayara hafıza kartı (SD kart gibi) takıp, çıkartabilirim.	3,48	,625
	46-Hafıza kartından bilgi kopyalayıp-yapıştırabilirim.	3,73	,722
	47-CD/DVD yazdırabilirim.	3,69	,719
	48-USB bellek (flash bellek) ya da harici disk kullanabilirim.	3,71	,734
	49-Kablosuz Mouse bağlantısı yapabilirim.	3,63	,728
	50-Mikrofon bağlantısı yapabilirim.	3,80	,771
	51-Web kamerası bağlantısı yapabilirim.	3,55	,705
	52-Dijital teknolojiler (Akıllı telefon-bilgisayar gibi) arasında dosya aktarımı yapabilirim.	3,60	,670

Tablo 3. Cinsiyet Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney-U	P
Öğretim Teknolojileri	Kadın	45,84	3,78	15.500	0,000*
	Erkek	49,87	3,81		
Bilgi ve İletişim	Kadın	48,53	3,18	13.550	0,000*
	Erkek	36,10	3,32		
Teknik	Kadın	46,25	3,36	11.100	0,000*
	Erkek	47,77	3,85		

*p<0.01

Cinsiyet açısından; öğretim teknolojileri (MWU=15.500, p=0.000), bilgi ve iletişim (MWU=13.550, p=0.000) ve teknik (MWU=11.100, p=0.000) alt boyutları için anlamlı farklılık elde edilmiştir (p<0.05). Her üç alt boyut için, erkek öğretmenlerin anlamlı şekilde yüksek dijital okuryazarlığa sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Yaş Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Yaş	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskall-Wallis	P
Öğretim Teknolojileri	20-35	48,28	3,84	8,539	0,000*
	36-45	44,58	3,71		
	46+	42,65	3,54		
Bilgi ve İletişim	20-35	49,01	3,21	8,458	0,000*
	36-45	43,45	3,09		
	46+	40,60	3,03		
Teknik	20-35	49,16	3,88	9,789	0,000*
	36-45	46,65	3,55		
	46+	36,75	3,37		

*p<0.01

Yaş açısından; öğretim teknolojileri (KW=8.539, p=0.000), bilgi ve iletişim (KW=8.458, p=0.000) ve teknik (KW=9.789, p=0.000) alt boyutları için anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında 20-35 yaş grubundaki öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Mesleki Kıdem Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Kıdem yıl	n	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Kruskal-Wallis	P
Öğretim Teknolojileri	1-10 yıl	2	37,25	3,78	15,811	0,000*
	11-15 yıl	10	20,05	3,61		
	16-20 yıl	38	13,18	3,57		
	20+ yıl	40	12,79	3,33		

Bilgi ve İletişim	1-10 yıl	2	54,50	3,20	11,676	0,000*
	11-15 yıl	10	41,10	3,17		
	16-20 yıl	38	38,20	3,15		
	20+ yıl	40	34,06	3,09		
Teknik	1-10 yıl	2	56,25	3,90	14,918	0,000*
	11-15 yıl	10	52,50	3,76		
	16-20 yıl	38	45,70	3,66		
	20+ yıl	40	41,13	3,53		

*p<0.01

Mesleki kıdem açısından; öğretim teknolojileri (KW=15.811, p=0.000), bilgi ve iletişim (KW=11.676, p=0.000) ve teknik (KW=14.918, p=0.000) alt boyutları için anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında 1-10 yıl kıdem grubundaki öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Eğitim Düzeyi Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	Eğitim Düzeyi	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney-U	p
Öğretim Teknolojileri	Lisans	45,42	3,75	89,500	0,000*
	Lisansüstü	47,02	3,88		
Bilgi ve İletişim	Lisans	45,88	3,16	91,500	0,000*
	Lisansüstü	48,80	3,34		
Teknik	Lisans	47,37	3,78	90,550	0,000*
	Lisansüstü	49,08	3,89		

*p<0.01

Eğitim düzeyi açısından; öğretim teknolojileri (MWU=89.500, p=0.000), bilgi ve iletişim (MWU=91.500, p=0.000) ve teknik (MWU=90.550, p=0.000) için anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında lisansüstü eğitim grubundaki öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. İnternette Geçirilen Saat Açısından Mann-Whitney-U Sınaması Sonuçları

Boyutlar	İnternette geçirilen saat	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	Mann-Whitney-U	p
Öğretim Teknolojileri	1-3 saat	50,87	3,93	51.100	0,000*
	3-6 saat	45,65	3,75		
	6+ saat	61,45	4,05		
Bilgi ve İletişim	1-3 saat	48,53	3,20	54.550	0,000*
	3-6 saat	46,10	3,14		
	6+ saat	58,85	3,55		

Teknik	1-3 saat	48,23	3,63	55.500	0,000*
	3-6 saat	46,16	3,74		
	6+ saat	59,02	3,82		

*p<0.01

İnternette geçirilen saat açısından; öğretim teknolojileri (MWU=51.100, p=0.000), bilgi ve iletişim (MWU=54.550, p=0.000) ve teknik (MWU=55.500, p=0.000) alt boyutları için anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında 6 saat üzeri internette zaman geçiren öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

5. SONUÇ

Dijital okuryazarlık becerisi, içinde bulunduğumuz yüzyılda bireylerin sahip olması gerektiği önemli beceriler arasında sayılmaktadır. Öğrenciler okuma yazma öğrenmeden dijital araç gereçlerle tanışmakta ve kullanabilmektedir. Öğretmenler ise yeni neslin bu hızına ayak uyduramamakta, geri kalmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dijital araç gereçleri etkili kullanması ve dijital okuryazarlık becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, 2022-2023 eğitim-öğretim dönemi için, İstanbul'da görev yapan 420 sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yeterlilik algılarını belirlemek ve demografik özelliklere göre karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışmada, Sulak (2019) tarafından geliştirilen 5'li likert tipi dijital okuryazarlık ölçeği üç alt boyut (öğretim teknolojileri, bilgi ve iletişim, teknik) ve 44 maddeden oluşmaktadır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda normal dağılım sağlanmadığı için analizlerde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılığı analizleri sonucunda, erkek öğretmenlerin, 20-35 yaşındaki öğretmenlerin, 1-10 yıl kıdemi olan ve internette 6 saat üzeri zaman geçiren öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyi diğer gruplara göre anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerini destekleyici ve artırıcı kurumiçi eğitim seminerleri düzenlenebilir. Kadın öğretmenlerin ve mesleki kıdemi yüksek ve yaşı ileri sınıf öğretmenlerine dijital okuryazarlık düzeylerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Dijital okuryazarlık bilginin kaynağı ve bu bilginin uygulanması arasında bir köprü görevindedir. Ancak elbette dijital okuryazarlığın olumsuz etkileri de söz konusu olabilir. Teknoloji bağımlılığı, bilginin tek bir merkezdeki hâkimiyetinin azalması, kontrolün dağılması, okullaşma kavramını zedelenmesi eğitim ortamını etkileyebilecek olumsuzluklar arasında gösterilebilir. Ayrıca, dijital okuryazar bir bireyin uyması gereken bazı etik kuralların da farkında olması gerekmektedir. Dijital ortamda örneğin sanal ortamda sosyal medyanın doğru ve kontrollü kullanılması, sanal zorbalığa yönelik davranışlardan kaçınılması, kişinin özel haklarına saygı duyulması gibi unsurlar hakkında tüm kullanıcıların bilgi sahibi olmaları ve bu doğrultuda hareket etmeleri gerekmektedir.

REFERENCES

- Akkoyunlu, B., Sağlam, N. ve Atav, E. (2004, Kasım). Öğretmen adaylarının internet kullanım sıklık ve amaçları. IV. Uluslararası Eğitim Teknoloji/eri Sempozyumu.Sakarya.
- Aksoy, N.C. Karabay, E. Aksoy, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi, Selçuk İletişim Dergisi, 14(2): 859-894.
- Aksu Bektaş, Y., Alver, M. (2020). Dijital okuryazarlığı dersine ilişkin öğrenci tutumları ile öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerinin değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3),546-572.

- Altun, A. (2005). Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydoğdu, Ö.U. (2022). Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Bayrakçı, S. (2020). Dijital Yetkinlikler Bütünü Olarak Dijital Okuryazarlık: Ölçek Geliştirme Çalışması, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Boyacı, Z. (2019). Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri İle Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki (Düzce Üniversitesi Örneği), (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Budak, Y., Öztürk, Y. (2019). Öğretmen adaylarının kendilerine yönelik dijital okuryazarlık değerlendirmelerinin incelenmesi. Kesit Akademi Dergisi,21, 156-172.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş ve Demirel, F. (2014) Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, E. E. (2019). Öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, (4)3, 300 – 316.
- Çetin, O. (2010). Fen ve teknoloji dersinde “çoklu ortam tasarım modeli”ne göre hazırlanmış web tabanlı öğretim içeriğinin öğrenci başarı ve tutumlarına etkisi ile içeriğe yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çetin, O., Çalışkan, E. ve Menzi, N. (2012). Öğretmen adaylarının teknoloji yeterlilikleri ile teknolojiye yönelik tutumları arasındaki ilişki İlköğretim Online, 11(2), 273-291.
- Çetin, O., Çalışkan, E., & Menzi, N. (2012). Öğretmen adaylarının teknoloji yeterlilikleri ile teknolojiye yönelik tutumları arasındaki ilişki. İlköğretim Online, 11(2).
- Erdem, C. (2018). Öğretmen Adayları İçin Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı Tasarısı, (Doktora Tezi), Eskişehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gürkan, B. (2009). Sosyal Bilgiler eğitiminde güncel olaylar: ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayları ele alış biçimlerinin değerlendirilmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Hamutoğlu, B., N., Canan Güngören, Ö., Kaya Uyanık, G. Ve Gür Erdoğan, D. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe 'ye uyarılma çalışması. Ege Eğitim Dergisi 2017(18) 1, 408 – 429.
- Kara, S. (2021). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri İle Web Ortamında Bilgi Arama Ve Yorumlama Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karabacak, Z., İ. ve Sezgin, A., A. (2019). Türkiye’de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. Türkiye İdare Dergisi, (488), 319-343.
- Karasu, M. ve Arıkan, D. (2016). Öğretmen adaylarının sosyal medya kullanım durumları ve medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ege Eğitim Dergisi ,17 (2), 549–566.
- Keskin, H. Küçük, G. (2021). Sınıf Öğretmenlerin Kendilerine Yönelik Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi; 1 (2): 131-147.

- Korkmaz, M. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Seviyelerinin Belirlenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Maden, S., Maden, A. ve Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(55), 685-698.
- Ocak, G., Karakuş, G. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlilik becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (2)1, 129-147.
- Öçal, F.N. (2017). İlkokul Öğretmenleri Ve Velilerin Kendileri İle Velilerin Çocuklarına İlişkin Dijital Okuryazarlık Yeterlilik Algıları, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. Bilgi Dünyası, 11(1), 101- 121.
- Özbay, M., ve Özdemir, O. (2014). Türkçe öğretim programı için bir öneri:dijital okuryazarlığa yönelik amaç ve kazanımlar. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 2(2), 31-40.
- Öztürk, Y. (2020, Ocak). Dijital okuryazarlık hakkında lise öğrencilerinin kendilerine ve anne-babalarına yönelik görüşlerikırıkkale ili örneği. Yüksek Lisans Tezi.Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sağ, M. (2021). Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlığı Ve Engellerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Sulak, S. E. (2019). “Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, International Social Sciences Studies Journal, 5(31), 1329-1342.
- Tınmaz, H. (2004). An assessment of preservice teachers’ technology perception in relation to their subject area (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turan, S. ve Avcı, E. K. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1(1), 28-38.
- Türkoğlu, T. (2010). Dijital kültür. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Ulusoy, A. (2018). Dijital medya okuryazarlığı, gereksinimler ve yeni uygulamalar üzerine bir inceleme. (Doktora tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Usta, E. ve Korkmaz, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının bilgisayar yeterlikleri ve teknoloji kullanımına ilişkin algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 7 (1), 1335-1349.
- Usta, E. ve Korkmaz, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının bilgisayar yeterlikleri ve teknoloji kullanımına ilişkin algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (1), 1335-1349.
- Üstündağ, T., M., Güneş ve E., Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. Journal of Education and Future, 12, 19-29.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve okuma alışkanlığı üzerine. Türk Kütüphaneciliği, 3(1), 48-53.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(4), 815-824.